

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2023, 23(3): 1822-1835, doi: 10.11616/asbi.1329486

Trablusgarp Savaşı Sırasında Deniz Hakimiyeti Mücadelesinin The New York Times Gazetesi Haberlerine Yansımaları

The Reflection of the Struggle for Naval Domination During the Tripoli War on The New York Times Newspaper

Vahide ÇETİN¹

Geliş Tarihi (Received): 18.07.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 16.10.2023

Yayın Tarihi (Published): 30.11.2023

Öz: Trablusgarp Savaşı, Osmanlı Devleti ve İtalya arasında 13 ay sürmüştür. Bu savaş gerek yerel gerekse uluslararası basında yer almıştır. Özellikle basında kamuoyunun merak ettiği, büyük güçler olarak anılan İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya'nın onayını ve desteğini alan İtalya'nın bu ülkelere savaşın yerel kalacağına ve Adriyatik ile Ege Denizi'ne sıçramayacağına, boğazlara saldırının olmayacağına dair sözleri tutup tutmayacağıyla ilgili konular haber olmuştur. İtalya, sömürge alanı olarak seçtiği Trablusgarp'ta mücadelenin uzaması nedeniyle ekonomisinin bozulmaya başlaması üzerine verdiği sözlerden dönerek Osmanlı Devleti'ni zor durumda bırakarak barış şartlarını kabul ettirmek için Farsan Adaları'nı ve 12 Ada'yı işgal etmiş ayrıca Çanakkale Boğazı'na saldırılar düzenlemiştir. Böylece savaş Kızıldeniz'e, Doğu Akdeniz'e ve Ege Denizi'ne yayılmıştır. Bu makalenin amacı Trablusgarp Savaşı'nda denizlerdeki hâkimiyet mücadelesinin The New York Times Gazetesi'nde nasıl ele alındığını açıklamaya çalışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, İtalya, Trablusgarp Savaşı, The New York Times.

&

Abstract: The Tripoli War lasted for 13 months between the Ottoman Empire and Italy. This war took place in both local and international press. The public's curiosity, especially in the press, is about whether Italy, which received the approval and support of Great Powers England, France, Germany and Russia, will keep its promises that the war given to these countries will remain local, that it will not spread to the Adriatic and Aegean Sea, and that there will be no attack on the straits. Topics have been news. Italy broke its promises when its economy began to deteriorate due to the prolongation of the struggle in Tripoli, which it chose as a colonial area, and left the Ottoman Empire in a difficult situation, occupying the Farsan Islands and the 12 Islands in order to impose peace conditions, and also carried out attacks on the Dardanelles. The purpose of this article is to try to explain how the struggle for dominance in the seas in the Tripoli War was covered in The New York Times Newspaper.

Keywords: Ottoman Empire, Italy, Tripoli War, The New York Times Newspaper.

Atıf/Cite as: Çetin, V. (2023). Trablusgarp Savaşı Sırasında Deniz Hakimiyeti Mücadelesinin The New York Times Gazetesi Haberlerine Yansımaları. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 1822-1835. doi: 10.11616/asbi.1329486

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Doktorant, Vahide Çetin, Bağımsız Araştırmacı, cecinvahide@gmail.com.

1. Giriş

İtalya'nın, 23 Eylül ve 27 Eylül 1911 tarihlerinde Osmanlı Devleti'ne verdiği notalar ile Kuzey Afrika'daki son toprak parçası olan Trablusgarp'ın, Osmanlı Devleti'nden kopuş süreci başlamıştır. Yeni İkdâm gazetesi, durumu "Söz kalemeden top ağzına geçti" sözleriyle ifade etmiştir (Yeni İkdâm, 1911, Eylül 30). Osmanlı Devleti'nin mevcut durumu ile askeri alanda donanma gücünün Çanakkale Boğazı'nı koruması, Ege Denizi ve Akdeniz'in İtalyan donanmasının kontrolünde olması ve coğrafi konum itibarıyla de askeri lojistikte de üstünlüğün İtalya'da olması, İtalya açısından Trablusgarp'ın işgalinin kısa sürede biteceği düşüncesini perçinlemiştir. Ancak Osmanlı Devleti, mevcut imkânlar dahilinde bölgeyi savunmak için harekete geçmiştir. Akdeniz'in güvenliği için önem arz eden ve stratejik bir noktada bulunan Osmanlı Devleti'nin Garp Ocağı olarak belirttiği Trablusgarp'ın işgaline karşı Osmanlı Devleti, Mısır ve Tunus üzerinden gönüllü subayları bölgeye sevk etmiştir. Albay Neşet Bey, Fuat (Bulca), Nuri (Killigil), Nuri (Conker), Ekrem Bey, Halil (Kut), Yakup Cemil, Ali Fethi (Okyar) Binbaşı Enver Bey ve Kolağası Mustafa Kemal Bey'in yer aldığı gönüllü subaylar yerli halkı örgütleyerek Trablus, Bingazi ve Derne olmak üzere üç merkezden Trablusgarp'ı savunmuştur. Yerli halkın göstermiş olduğu güçlü direniş karşısında İtalya; ülkesindeki mali durumun savaş masraflarını karşılamada çektiği zorluklar ve İtalyan halkının karamsar bir tablo çizmesi nedeniyle karada gösteremediği başarıyı denizde güçlü donanması ile başarmayı amaçlamıştır. İtalya, savaşın başladığı andan itibaren Osmanlı Devleti'ne ilhakın tanınması yönünde sunduğu barış şartlarını kabul ettirmek için farklı yollara başvurmuş ancak başarı elde edememiştir. İtalya, gönüllü subayların örgütlediği yerli halkın gösterdiği direniş karşısında çaresiz kalmıştır. Savaşın uzaması nedeniyle maliyetlerin artması, İtalyan halkında tedirginliğe yol açmış ve bozulan iktisadi yapı yazışmalara da yansımıştır. 1912 yılının mart ayında Osmanlı Devleti tarafından ele geçirilen İtalya'nın Rusya'ya göndermek istediği raporda, İtalyan askerleri arasında savaşın uzaması nedeniyle huzursuzluğun arttığı, mücadelede İtalyan bütçesinin iki ay daha dayanabileceği ve ülkenin borçlanmaya gideceği bilgisine ulaşılmıştır (Güzel, 2017:108). The New York Times'ta da zaman zaman İtalya'nın savaşını finanse etmede yaşadığı zorluklara dikkat çeken haberler yapılmıştır. Gazete, savaşın ilerleyen safhasında İtalya'nın savaşın finansmanı için altın arayışına girdiği bilgisini paylaşmıştır. Haberin devamında İtalya'nın Paris'ten borç para aldığı ve New York'tan altın ihracatının gerçekleştiği bilgisini verirken benzer bir durumun 1905 Rus-Japon savaşında da gerçekleştiğini bildirmiştir (TNT, 1912, February 7). Savaş uzadıkça İtalya'nın Trablusgarp'taki ekonomik çıkarları üzerine değerlendirmeler de gazetede yer almıştır. Baston kaynaklı haberde; Kuzey Afrika'da yıllarca bulunan kâşif Charles W. Furlang'ın İtalya'nın Trablusgarp işgali üzerine değerlendirmesi aktarılmıştır. Furlang şu sözleri sarf etmiştir. "...*Kayda değer sayıdaki İtalyan'ın Birleşik Devletlere veya Arjantin'e gidebilecekken Trablusgarp sahrasının sıcak güneşle yakmış topraklarına göç edip etmeyecekleri bir ihtilaf konusu, İtalya'nın Trablus'tan kazanabileceği tek zenginlik tarımsal olmalı. Ne olursa olsun tarımda edilecek başarısı Trablusgarp tepelerinin sulandırılmasında ve yağışlı mevsimlerde suyun artezyen kuyuları ile çevrilmesinde yatmaktadır.*" (TNT, 1912, January 15). Trablusgarp'ın en önemli limanları olan Lebda, Trablus, Misrata, Bingazi, Derne, Mersa, Bombay ve Tobruk İtalyanlar tarafından işgal edilmiş ve işletilebilmişken, aynı başarıyı tarımsal alanda tütün, pamuk, zeytin, şarap, hurma ve ipek üretiminde sağlayamamıştır (Beehler, 2014:12). İtalya'nın ekonomi alanında yaşadığı buhranı yerel basından Tanin gazetesi, "İtalya'nın Vaziyet-i Maliyesi", "İtalya'da Açlık Belası" ve "İtalya'da Hükümet ve Ahali" başlıkları altında haber yapmıştır. Gazete, İtalya'nın iktisadi yapısı nedeniyle işgalin çok uzun sürmeyeceği üzerine değerlendirmelerde bulunmuştur (Tanin, 1912, 9 Nisan; Tanin, 1912, 14 Mayıs; Tanin, 1912, 16 Mayıs). İtalya'nın bu savaştaki ekonomi alanındaki kazanımları tartışılmaya başlanırken, İtalya büyük güçler ve Osmanlı Devleti için farklı bir stratejiyi uygulamaya koymuştur. İtalya, donanma gücünü kullanarak büyük güçlerin dikkatini çekebilme ve Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için savaşın yerel kalacağı sözünü çiğneyerek savaşın seyrini değiştirecek olan hamleleri Farsan Adaları'nı işgal ederek ve 24 Şubat 1912 tarihinde Beyrut'u bombalayarak yapmıştır. Ardından Çanakkale'ye yaptığı saldırılar ve 4 Mayıs-16 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirilen 12 Ada'nın işgali ile büyük güçlerin müdahalesi sonucu Osmanlı Devleti ve İtalya arasında başlayan barış görüşmeleri Uşi Antlaşması ile noktalanmıştır (Genelkurmay, 1981:420-440).

2. Trablusgarp Savaşı'nda Denizlerde Hâkimiyet Mücadelesi

2. 1. Kızıldeniz'de Türk-İtalyan Mücadelesi

Trablusgarp Savaşı başlamadan önce İtalya, Kızıldeniz'i kontrol etmek için donanması ile bölgeyi kuşatmaya başlamış ve sömürgesi olan Eritre'nin, Osmanlı Devleti tarafından saldırıya uğramasına engel olmaya çalışmıştır. Osmanlı donanmasının aktif bir şekilde bölgede olmasına karşın, Arabistan sahili boyunca Osmanlı Devleti'ne ait her türlü tesis İtalya tarafından bombardıman edilmiştir. İtalya kıyıları sıkı bir abluka altına aldıktan sonra Türk-İtalyan mücadelesinin beşinci ayında Kızıldeniz'de bulunan Farsan Adaları'nı 500 kişilik bir kuvvetle işgal etmiştir. Beyrut'un bombalanmasından dört gün önce İtalya'nın bu işgal hareketi savaş alanını genişleteceğinin sinyalini verirken, The New York Times'da bu gelişmeyi 20 Şubat'taki sayısında haber yapmıştır (TNT 1912, February 20).

2. 2. Akdeniz'de Türk-İtalyan Mücadelesi

Ekonomisindeki bozulmanın savaşa yansımalarına son vermek ve Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için ilk ciddi eylemini İtalya, 24 Şubat 1912 tarihinde Beyrut'u bombalayarak gerçekleştirmiştir (COA, HR. SYS. 2908-114). Beyrut limanında bulunan Avnullah korveti ile Ankara torpidosu İtalyan bombardımanı sonucu batmıştır (COA, HR. SYS. 2908-121). Sözde güney sahillerimizden ve Suriye kıyılarından Trablusgarp'a yapılacak olan kaçak nakliyatı önlemek amacıyla görevli olan İtalyan donanmasının Beyrut'u bombalaması genel olarak büyük güçlerde şok etkisi yaratsa da bu duruma en fazla Fransa tepki göstermiştir. Çünkü Beyrut, Fransa'nın güç ve nüfuzu altında olup gözden kaçmayacak yoğunlukta Avrupalının yaşadığı bir merkezdi (Eker, 2020:195). Bombardıman sırasında 39 asker, 4 onbaşı, 2 çavuş, 1 mülazım ve 1 yüzbaşı şehid düşerken; 14 asker, 6 subay, 1 çavuş ve 4 onbaşı yaralanmıştır. Ayrıca sivil halktan 52 kişi vefat ederken 56 kişi de yaralanmıştır. Bombardıman sonrası şehirde oluşan kaos sonucu İtalyan olduğu düşünülerek 4 ecnebi öldürülmüştür. Açık şehrin bombardıman edilmesi nedeniyle Osmanlı Devleti, İtalya'yı Lahey Antlaşması'na istinaden protesto etmiştir. Beyrut'ta örfi idare ilan edilmiştir (İrtem, 2004:201). Valtorna ve Garibaldi adlı iki İtalyan kruvazörün, Türk top çekerlerini, gümrük binasını ve limanını bombardıman etmesi sonrası rıhtımda bulunan ahalden 60 kişi hayatını kaybetmiştir (ATASE, 3-14-59; COA, HR. SYS. 2909-15). Gazete Londra kaynaklı haberinde, İtalyan savaş gemilerinin Beyrut'u bombaladığı, iki Türk savaş gemisinin battığı, altmış kişinin öldüğü ve İtalya'nın karşısında bu işgali oldubitti olarak kabul etmeyen Avusturya'nın bu hamleden sonra bu durumu kabullenmesinin kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Beyrut'un bombalamasıyla günde 400.000 \$'a mal olan bir mücadelenin kısa sürede sonlanacağını savaşın Doğu Akdeniz ülkelerine sıçradığını ifade etmiştir. Haberin devamında Çanakkale Boğazı'nı mayın savunmaları yoluyla kapatmak, tarafsız taşımacılığın geçişini yasaklamak ve prensip olarak İtalyan vatandaşlarının sınır dışı edilmesi ve İtalyan kurumlarının kapatılması için kabul edilen önlemleri Bab-ı Ali'nin almak zorunda kaldığı bilgisine yer verilmiştir (TNT, 1912, February 25). 26 Şubat 1912 tarihinden itibaren Osmanlı Devleti'nin, Trablus'un ilhakını kabul etmediği takdirde İtalya'nın şark sularında faaliyet gösterebileceği istihbarat raporlarına yansımıştır (ATASE, 3-14-60). Osmanlı Devleti İtalya ile mücadele ederken İtalya'yı boykot, İtalyan vatandaşlarının sınır dışı edilmesi gibi konular gündeme gelmiş, bunların hükümet tarafından karar olarak alınması Beyrut'un bombalanması sonrası gerçekleşmiştir (COA, MV. 164-46; COA, DH. SYS. 75-1). İlk olarak Beyrut'un bombalanması ile Bab-ı Ali Beyrut, Suriye ve Halep vilayetleri ile Kudüs Mutasarrıflığı'nda yaşayan İtalyan halkının 15 gün içinde Osmanlı topraklarını terk etmelerini istemiştir (Tanin, 1912, Şubat 28). İtalyan vatandaşlarının sınır dışı edilme kararı, İtalya'nın Rodos'u işgal etmesi ve Çanakkale'ye saldırılarına bağlı olarak coğrafi kapsamı genişletilmiştir. Ancak bu kararlar hiçbir zaman tam anlamıyla tatbik edilmemiştir. Buna Osmanlı Devleti'nin siyasi ve iktisadi durumu elvermemiştir. Sınır dışı edilmeler Beyrut'un bombalanması ile kısmen gerçekleşmeye başlamıştır (Şeber, 2011: 243-245). İtalya'ya boykot ve İtalyan vatandaşlarının sınır dışı edilmesi konuları yerel basında da yer almıştır Tanin gazetesi alınan kararların tatbik edilemeyeceği hakkındaki görüşlerini "*İtalyanlara Boykotaj*", "*İtalyanların Tardı*", "*Tard ve Tebi'de*", "*İtalyanlar Kovulacak mı?*" başlıklı haberlerinde vermiştir (Tanin, 1912, Şubat 8; Tanin, 1912, Şubat 26; Tanin, 1912, 19 Nisan 1912).

Beyrut'un bombalanması ile büyük güçler ticari kayıpları ve savaşın Doğu Akdeniz ile sınırlı kalmayacağı gerçeği ile yüzleşmiştir. Büyük güçlerin çıkarları doğrultusunda gerçekleştirdiği arabuluculuk girişimleri sırasında İtalyan parlamentosu savaşı bir oldubittiye getirerek Trablusgarp'ta hükümlerini ilan eden kararı dünyaya duyurmuştur (ATASE, 13-56-37). The New York Times da bu gelişmeyi kamuoyu ile paylaşmıştır. Roma kaynaklı haberinde, Başbakan Giolitti'nin, Trablus'un ilhakını ilan eden kraliyet kararnameini meclise sunduğu ve bunun içinde 21 üyeden oluşan bir komitenin seçildiği bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca haberde, İtalyan Parlamentosu'nun açılışında Genç Türklerden Selanik'ten gelen Salem isimli bir avukatın gayri resmi bir şekilde Türk-İtalyan barışını görüşmek için hazır bulunduğu ifade edilmiştir. (TNT, 1912, February 23).

Beyrut'un bombalanması ile savaşın yerel kalmayacağı neredeyse kesinlik kazanmışken ve büyük güçler Türk-İtalyan mücadelesine müdahalede bulunmuşken The New York Times gazetesi Batı'nın gözünden savaşı değerlendiren bir makale kaleme almıştır. Gazete, "İtalyan Savaş Ruhunu" başlığıyla kaleme aldığı makalede savaşı bir vahşet ve boşa geçen bir vakit kaybı, kötü bir iş olarak nitelendirmiştir. Savaşta İtalya'nın haklılığını şu sözlerle ifade etmiştir: "İtalya'nın Türkiye ile savaşmak için bir nedeni vardı. Türk hâkimiyetindeki İtalyanları kesin bir amaç olmasa bile düşmanlığa karşı yerleşik bir eğilim gösterecek kadar sık ve genel olarak kötü muamele görmüştür. İtalya özür dilemek, reform ve tazminat talep etmek ve talebi silahlarla güçlendirmek gibi şeyler için de oldukça haklıdır." Makalenin devamında İtalya'nın Trablus'u ele geçirmeyi, topraklarını genişletme ve ticaretini arttırma arzusu dışında herhangi bir nedeni alaycı bir tavırla karşıladığı belirtilmiştir. Ayrıca gazete, köylü bir kızın İtalyan sevgilisine "Her öpücük için bana bir Türk öldür" sözünü aktarırken bu korkunç görevi yerine getiren kaç İtalyan gencin vatanına geri döneceğinin merak konusu olduğunu ifade etmiştir (TNT,1912, February 24). Gazetenin bu tek taraflı bakış açısı karşısında Tanin gazetesi de Türk-İtalyan mücadelesinde kim haklı sorusuna "İtalyanlar Aleyhine Nümayiş-i Hasmane" başlıklı yazısında Osmanlı Devleti'ne ait bir kara parçasına göz diken ve işgali meşrulaştırmaya çalışan İtalya aleyhine değerlendirmede bulunmuştur (Tanin, 1912, Nisan 7).

Beyrut'un bombalanması ile Trablusgarp sorununa çözüm için girişimde bulunan büyük güçlerin mevcut durumu hakkında gazete değerlendirmelerde bulunmuştur. "Türk-İtalyan Savaşını Bitirin" başlıklı haberinde Türk-İtalyan Savaşı'nın sona erdirilmesi amacıyla güçlerin müdahalede arabuluculuk yaptığı, raporlarının teyit edildiği ve her iki ülkeye de yarı resmi bir nota verildiği bilgisi paylaşılmıştır. Notanın ayrıntılarında Fransa'nın, Türkiye'nin aktif temsilcisi olma niyetinde olmadığı ve Türkiye'den Osmanlı birliklerini Trablusgarp'tan geri çekilmesini isteyen diğer güçlere katılmak gibi bir amacının da bulunmadığı bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca haberin devamında, Beyrut'taki İtalyan bombardımanından Fransa'nın rahatsız olduğu bu nedenle Fransa Başbakanı Poincare'nin bugün Roma'daki Fransız büyükelçisi M. Borrare ile İtalyan Dışişleri Bakanı Marquis di San Giuliano ile görüştüğü yer almıştır. Gazete, Fransa'nın, İtalyan Hükümeti'ne Fransız vatandaşlarına yaptığı bombardımanın sonuçlarına ilişkin tüm hakları saklı tuttuğu talimatını verdiğini ve Beyrut'ta 97 kişinin öldüğünü bildirmiştir (TNT, 1912, February 28).

Beyrut'un bombalanması ile sarsılan büyük güçler arabuluculuk görevi üstlenerek savaşın sınırlarını koruyabilmeyi amaçlamışlardır. Büyük güçlerin arabuluculuğuna dair bilgileri The New York Times'ın "İtalya ve Barış" adlı haberinden öğrenmekteyiz. "İtalya, Bay Roosevelt'in dediği gibi "iş" in (suçun) kapsamını ve üstlendiği riskleri fark ediyor. İtalya, Türkiye'yi Trablusgarp'taki şartlara getirmek için ani ve şiddetli bir saldırı yapmayı umuyor ve daha sonra kıyıdaki tutunma noktasından yavaş yavaş iç alanın kontrolünün ele geçiriyordu. İlk hedefinde başarısız oldu. Türkiye herhangi bir getiri belirtisi göstermiyor. Tripoli kıyı şeridi üzerindeki savaş devam ediyor. Hiçbir parlak ve belirleyici faaliyet gerçekleşmedi ve hiçbiri muhtemel değil. Savaş çok maliyetli idi ve şimdiye kadar sonuçsuz kaldı. Elde edilen sonuçlarda maliyetin nasıl düşürülebileceğini görmek kolay değildir. Paris'te Fransız Hükümeti'nin barışı sağlamak için kolektif harekete katılmaya hazır olduğuna dair yarı resmi not, İtalya Hükümeti ile istişare sonrasında verilmiş olabilir ve eğer varsa bu umut verici bir işaret." Bu bilgilere yer veren gazete, Fransa'nın her iki ülke için arabuluculuk liderliğini üstlenirken tarafsız ve dostça konuyu ele alacağını ifade etmiştir. Bu bilgiye ek olarak Fransa'nın, Beyrut'taki bombardımandan rahatsız olduğunu ve Başbakan Poincare'nin Roma'daki büyükelçisi M. Borrare'nin İtalyan Dışişleri bakanı Marquis Di San

Giuliano ile görüştüğünü belirtmiştir. Ayrıca gazete bu görüşmeden İtalya Hükümeti'ne Fransa'nın Suriye limanının bombardımanı sonrası Fransız çıkarları üzerinde her türlü hakkın saklı tutulduğu talimatı çıktığı bilgisini yinelemiştir (TNT, 1912 February 29).

Türk-İtalyan mücadelesinin başladığı günden itibaren 1856 Paris Antlaşması ve Lahey Sözleşmesinin 11. maddesi ile yapılan düzenlemeyi gerekçe göstererek kaçakçılığı önlemek bahanesiyle iktisadi ve siyasi çıkarlara ket vurmak için Osmanlı Devleti ve İtalya karşılıklı gemilere el koyma eylemi gerçekleştirmiştir. Ancak her iki ülkede bu antlaşmalarda yer alan bitaraf ülkelerin gemilerindeki kaptan ve mürettebatına dokunulamayacağı ve savaş kaçağı maddesi olarak belirtilen maddeler dışında el koymaların yapılamayacağına dair taahhütleri yerine getirmemiştir (Temel, 2005: 204). Sık sık bitaraf ve mücadele halindeki ülkeler, Lahey Mahkemesi (Deniz Ganimetleri Mahkemesi) ne müracaat etmiştir. Bu gelişmeleri de The New York Times gazetesi kamuoyu ile paylaşmıştır. Paris kaynaklı haberinde, İtalyan Hükümeti'nin Fransız vapurları Kartaca ve Manouba'nın ele geçirilmesiyle ilgili tüm sorunların Lahey Mahkemesi'ne sunulmasını önerdiği Poincare'nin, İtalyanlar tarafından Monouba'da el koydukları gemiden alınan Türklerin arabuluculuk öncesi bırakılmasını istediği bilgisini paylaşmıştır (TNT, 1912, January 23). Fransız Hükümeti, el konulan vapuru ve 29 kişiden oluşan Hilali Ahmer Heyeti'nin iadesini Lahey Mahkemesine taşımadan gerçekleşmesini istemiştir. Neticede İtalyan Hükümeti, hem vapuru hem de Hilali Ahmer heyetini serbest bırakmıştır (Giolitti, 2012: 92).

Beyrut'un bombalanması sonrası güçlerin müdahalesinden tatmin olmayan İtalya, savaşı sonlandırmak için hava kuvvetlerini devreye aktif bir şekilde sokmuştur. İtalyan donanmasından Yüzbaşı Rossi tarafından Tobruk'a 60 uçuş yapılmıştır. 1 Şubat 1912 tarihinde Yüzbaşı Monte ile birlikte Rossi Tobruk'ta uçuş yaparken uçağa 5 defa tüfek mermisi isabet etmiştir. Monte vurularak hafif yaralanmıştır. The New York Times da bunu haber yapmıştır (Beehler, 2014:71). Tripoli kaynaklı haberinde, Tobruk ve Cyrenaica yakınlarında bulunan bir Arap kampını bombalayan Yüzbaşı Monte'nin uçağının Araplar tarafından vurulduğu bilgisine yer verilmiştir (TNT, 1912, February 2).

Savaşın gidişatından memnun olmayan Rusya da mücadeleyi sonlandırmak için harekete geçmiştir. Rusya adına Sazanov'un liderliğinde, Türk-İtalyan temsilcileri arasında 9 Marttan itibaren başlayan ve 24 Nisanda biten ve sonuçsuz kalan barış görüşmeleri The New York Times da haber olmuştur (Giolitti,2014:91). Şikago kaynaklı haberinde Rusya, Fransa, İngiltere, Almanya ve Avusturya büyükelçilerinin cumartesi günü Dışişleri Bakanı Marquis Di San Giuliano'yu ziyaret ettiği ve ona Türkiye ile savaşta arabuluculuk için şartlarının ne olduğunu sorduğu ancak İtalya'nın arabuluculuğa ihtiyaç duymadığı ve Türkiye'nin ise buna cevabının hayır olduğu bilgisini paylaşmıştır. Haberin devamında savaşın alanının genişleyeceği bilgisine yer verilmiştir (TNT, 1912, March 12). Büyük güçlerin arabuluculuk müdahalesinde İngiltere, İtalya'ya barış için şartları asgariye düşürmesi gerektiğini ve Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için hiçbir sebebin olmadığını ve bir sebep yaratması gerektiğine dair telkinde bulunmuştur (Yeni İkdam, 1912, Şubat 2).

2. 3. Ege Denizi'nde Türk-İtalyan Mücadelesi

İtalyan maliyesinin savaş masraflarını karşılamada yetersiz kalması ve halkının bu mücadelenin amacını tartışmaya başlaması üzerine İtalya'nın savaşı en kısa sürede sonlandırmak için gerçekleştirdiği Kızıldeniz'deki ve Akdeniz'deki faaliyetlerine bağlı olarak dünya kamuoyu bu mücadelenin hangi bölgelere sıçrayacağı konusunu merak etmeye başlamıştır. Gazete, 13 Mart 1912 tarihli haberinde İtalya'nın Çanakkale Boğazı'nı bombalayacağı bilgisini paylaşarak merak edilen konuya açıklık getirmiştir. Haberde güçlerin müdahalesinin etkisiz kaldığı ve İtalyan filosunun Çanakkale Boğazı'na karşı bir harekât düzenleyeceği, önce Jedül Bahriye, Kum Kaleh'in bombalanacağı Türk Hükümeti'nin boğazların savunulması için bağlantılı mayınları döşemeye başladığı bilgisini vermiştir (TNT, 1912, March 13). Çanakkale Boğazı'na İtalya'nın saldırmayacağına dair güvence vermeyişi ve Alman ile Fransız sefirlerin İtalya'nın Çanakkale Boğazı'na saldıracaklarına dair verdikleri bilgiler ışığında Osmanlı Devleti boğazlara takviye güç sağlamıştır (COA, HR. SYS. 2908-152; COA, HR. SYS. 2909-1).

The New York Times "Korku; Rusya İtalya'ya Katılacak" adlı başlıklı Paris kaynaklı haberinde; Türkiye'ye karşı savaşın genişlemesi ihtimalinin Avrupa'yı endişelendirdiği, bu durumu Avrupa'nın çok ciddi

bildirilerde kullandığı “uluslararası kriz” olarak tanımladığını belirtmiştir. Haberin devamında, Rusya’nın doğu politikasındaki çıkarları doğrultusunda, İtalya’nın yanında yer alacağı ve Üçlü İttifak’ın müttefiki olan Avusturya ile İtalyan sempatisi ile tanınan ve M. Tcharykoff’un yerine geçen geçici Rus Elçisi M. Switche’ nin yeni bir ittifakın doğuşuna sebep olacağı bilgisi verilmiştir. Gazete, ayrıca Balkanlarda çıkabilecek olan bir karışıklıkta Almanya’nın tavrının ne olacağını merak konusu olduğu bilgisini de paylaşmıştır (TNT, 1912, March 24). Savaşın gidişatından memnun olmayan ve boğazlar üzerinde emelleri olan Rusya, bir an önce savaşın sonuçlanmasından ve boğazların statükosunun netlik kazanmasından yanaydı. Bu yüzden Rusya, İtalya’ya Çanakkale Boğazı’na saldırarak Osmanlı Devleti’ne ağır bir darbe indirmeyi telkin etmeye başlamıştı (İrtem, 2004: 204).

Çanakkale Boğazı’na saldırı dillendirilmiş iken İtalya’nın bölgedeki mevcut durumunu gazete, Londra kaynaklı haberinde vermiştir. Trablus’taki Türk karargâhında son dört ayını geçiren ve Londra’ya geri dönen tanınmış gazeteci F. Abott’un değerlendirmelerini aktarmıştır. Gazetede, İtalyanların Trablus’taki gerçek durumunun çok kötü olduğu ve yanlış bir izlenimin dünya kamuoyuyla paylaşıldığı bilgisine yer verilmiştir. Haberin devamında Abott’un; savaşın başında İtalyanların Tripoli şehrini ele geçirdikten sonra saldırı için uygun anı kaçırdıkları ve bunun zaman kaybına yol açtığı, bu durumun Türk ve Arap birliklerini güçlendirdiği, 18 Mart’ta Trablus’tan ayrılırken Arapların hala güneyden saldırdığı sözlerini paylaşmıştır. Ayrıca Abott, İtalyanların her gün güç kaybettiğini, Müslüman dünyasından yerli direnişe para ve yiyecek yardımının en iyi şekilde tedarik edildiğini yazmıştır. Koleraya vurgu yapan Abott “*Ateş onlara İtalyan ateşinden daha zorlu olduğunu kanıtladı, ama bir hasta Arap için muhtemelen on hasta İtalyan var*”. şeklinde sözleriyle makalesini bitirmiştir (TNT, 1912, April 5).

İtalya savaşa son vermek ve istediğini alabilmek için Beyrut’un bombalanmasından kısa bir süre sonra önceden de planlandığı üzere Çanakkale Boğazı’nı 18 Nisan 1912 tarihinde bombalamıştır (ATASE, 65-312-39; COA, HR. SYS. 2909-82; COA, HR. SFR. 04..378-4). Saldırı sonrası Bab-ı Ali tarafından Çanakkale Boğazından geçişler ticaret gemilerine yasaklanmış ve boğazı mayınlama faaliyeti hızlanmıştır (Zeyrek ve İlhan, 2016:93). Büyük güçlerin tepkisine yol açan bu durum, İtalya’nın lehine gelişmiş ve barış için sunulan çözüm önerileri The New York Times’a konu olmuştur. Gazetenin “*Her hükümetin makul özsaygı ile kabul edebileceği Türkiye ile İtalya arasında barış için bir temel bulunabilir mi?*” sorusuna yanıt aradığı makalede güçlerin harekete geçtiği Osmanlı Devleti’nin Trablus’un ilhakını kabulleneceği halifelik statüsünü kullanacağı bilgisine yer verilmiştir. Haberin devamında ise şu sözler sarf edilmiştir: “*İtalyanlar gelmeden önce kabileler Padişah’ı Halife olarak saygı ile önünde eğilirken Türklerden yönetici olarak ve iyi bir sebepten nefret ediyordu. Türk Hükümeti’nin “çehresi” kurtarılabilirse ve Müslümanları Trablusgarp kaybını isyan ettiremeyecek bir antlaşmaya varılırsa...*” Bu sözlerle gazete, İtalya’nın Trablusgarp’ı ilhakının güçlerin yardımıyla gerçekleşeceğini ifade etmiştir (TNT, 1912, April 18).

Gazete 21 Nisan 1912 tarihli haberinde, Çanakkale Boğazı’nın batı ucunda yer alan kalelerin İtalya tarafından bombardıman edilmesini beyhude bir saçmalık olarak nitelemiştir. Boğazların savunma güçlerine dikkat çeken haberin devamında İtalya dâhil hiçbir filonun yıkıcı kayıplar vermeden boğazlardan geçemeyeceğini, İtalya’nın da bu başarısız girişimi diplomatik güdüyle yaptığı bilgisini paylaşmıştır. Haberde güçlerin Doğu’da genel bir isyanın oluşma ihtimalinden korktuklarından dolayı Fransa, İngiltere ve Rusya’nın Türkiye’yi ikna etmeye çalıştığı ancak bu konuda başarısız olduğu bilgisini vermiştir (TNT, 1912, April 21).

Gazete 24 Nisan 1912 tarihli sayısında; Türk Hükümeti’nin ve İtalya’nın güçlerin arabuluculuk teklifine iyimser baktığı ve Türkiye’nin Trablusgarp’taki hâkimiyetinden vazgeçmeyeceği ve İtalya’ya ekonomik taviz dışında hiçbir şey vermeyeceği bilgisini paylaşmıştır (TNT, 1912, April 24).

İtalya, Çanakkale bombardımanından istediği verimi alamayınca Avrupa’nın coğrafi olarak Rodos’u merkez alarak ifade ettiği Güney Sporadlar ya da Ege Adaları olarak bilinen 12 Ada’yı işgale başlamıştır (Tağmat, 2018:140). 1912 yılının 9 Mayıs’ında Hareke (Harki), 12 Mayıs’ta İleryo (Leros), Kilimli (Kalimnas), Batnoz (Patnos), 13 Mayıs’ta İncirli (Nisiraos), Kerpe (Kerpatos), İlkel (İlyakitilos) ve Çoban Adası (Kaşat-Kasos), 16 Mayıs’ta İstanköy (Kaş) İtalya tarafından ele geçirilmiştir (COA, HR. SYS. 2909-132; Hayta, 1994:134-137). 4 Mayıs’ta Rodos’un işgaliyle başlayan ve 16 Mayıs’ta önemli bir direnişle

karşılaşılmadan ele geçirilen adalarla ilgili gelişmeleri The New York Times yakından takip etmiş ve kamuoyunu bilgilendirmiştir.

Gazete 5 Mayıs 1912 tarihli Roma kaynaklı haberinde, İtalyan donanmasının bu sabah takımadalarının en büyüğü olan 550 mil karelik bir alana sahip olan ve Yunan nüfusunun fazla olduğu 30.000 kişinin yaşadığı Rodos'u ele geçirdiğini beyan etmiştir (TNT, 1912, May 5). Rodos'un işgali sırasında Hristiyan halk İtalyanlara yardımcı olmuştur (ATASE, 23-97-2). The New York Times "İtalya Yenilgi Hikâyesini Reddetti" haberinde Rodos Valiliği'nden gelen Türk birliklerinin 1000 İtalyan'ı ele geçirerek büyük bir zafer elde ettiği bilgisinin yalan olduğu, Rodos'taki Türk valinin ve sekreterinin esir olduğu ve İtalya'ya getirileceği bilgisini paylaşmıştır (TNT, 1912, May 10). İtalya, Rodos'a 10 bin kişilik bir kuvvetle çıkmıştır (ATASE, 6-27-3). İtalya, adayı savunmak için sadece jandarma kuvvetinden oluşan Rodos'u ve benzer durumdaki diğer adaları da kolay bir şekilde işgal ettiği gibi Rodos valisi, defterdarı, liman reisleri ve diğer üst düzey yetkilileri de esir almış bu davranış işgal edilen tüm adalarda uygulanmıştır (ATESE, 20-85-24; ATASE, 20-85-32; COA, HR. SYS. 2909-114; COA, HR. SYS. 2909-133; Mengeş, 2017:107). Gazetenin 21 Mayıs 1912 tarihli baskısında, Amiral Amerodan'ın, Küçük Asya'nın batı kıyısında ve Rodos'un 15 mil kuzeybatısındaki Simi Adası'nı İtalya adına işgal ettiği ve Türk yetkililerin ve jandarmanın esir olarak İtalya'ya gönderileceği bilgisi paylaşılmıştır (TNT, 1912, May 21). The New York Times Paris kaynaklı haberinde, yaşanan gelişmelere Avrupa'nın kayıtsız kalamadığı, Türk-İtalyan mücadelesini sonlandırmak için bir kongre düzenlemeye hazırlandıkları ve Türkiye'nin böyle bir öneriye sıcak baktığı bilgisine yer vermiştir. Ayrıca İtalya'nın buna muhalif olmadığını ve bunun da çatışmanın çözümü anlamına geleceğini düşündüğünü, Fransa'nın arabuluculuk konusunda herhangi bir tarafsız çabaya katılmaya hazır olduğunu ve Avrupa'nın her yerinde diplomatların uygulanabilir bir barışı tartıştığını ve bir kongre düzenlemek için gerçekçi bir yol aradıklarını ifade etmiştir (TNT, 1912, May 25).

The New York Times savaşın ilerleyen safhasında Başbakan Giolitti ile yaptığı bir röportaja yer vermiştir. Başbakan şunları söylemiştir: "Biz şu an ilkinde olduğu gibi Türkiye ile anlaşmaya oldukça istekli ve hazırız... Başlangıç olarak Trablusgarp ve Sireneyka üzerindeki egemenliğimizi tanıyacak. Bu başlangıçtan itibaren şartımız oldu...İtalya şimdiye kadar merhametli olmuştur, ama sabrı neredeyse tükenmiş durumda... İtalya süresiz olarak devam edebilir maliyesi mükemmel durumda ve halkı İtalyan bayrağına kesin zafer kazandıracak hatlarda savaşın devam etmesini dilemekte." (TNT, 1912, June 1). Başbakan Giolitti yapılan işgal hareketleriyle elini güçlendirdiğinin farkında olduğundan Osmanlı Devleti ile barış masasına oturmadan şartları kamuoyuyla paylaşmaktan çekinmemiştir.

The New York Times "İtalya'nın Ege Seferi" adlı haberinde; İtalya'nın 12 Ada'ya düzenlemiş olduğu saldırıyı Türk ve Arapların ülke hakkındaki bilgisinden büyük ölçüde avantaj sağlayabilecekleri uzun ve zor bir çöl seferi düzenlemek yerine, On iki Ada'yı işgal eden güçlü İtalyan donanmasının bu hamlesi karşısında Türk İmparatorluğu'nun hiçbir şansı olmayacağını belirtmiştir. Ayrıca gazete *şu anda savunmasız olan Ege'ye* saldırmasının mantıklı bir karar olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Kızıldeniz ve Trablus'taki hâkimiyetini korumak adına küçük bir filonun burada bırakıldığını bildirmiştir. Gazete gelişmeleri şu sözlerle aktarmıştır:

"Toronto'dan 15 inde ayrılan ilk filo 17-18 Nisan gecesi Lemnos ve Imbros 'u ana karaya bağlayan kabloları kesti. Ve bu haberin İstanbul'a gelişiyle çakışan Bab-ı Ali'nin emriyle Çanakkale'de trafik askıya alındı. Çanakkale Boğazı'nın bu sefere kapanışını derhal Güçler protestosu izledi ve Teksas'ın batması sonrasında yüzen mayın nedeniyle Çanakkale Boğazı'nı kapatma emri iptal edildi. Boğaz, İtalyan filosunun girişini önlemek için kapatıldı ve gemiler ancak bir Türk rehberin eşliğinde geçebildi. Bununla birlikte Çanakkale Boğazı'nı zorlamak için ciddi bir girişimde bulunmanın İtalya'nın operasyon planının bir parçası olmaması muhtemeldir. 18 Nisan'da Seddülbahir ve Kum Kale'nin bombardımanı sadece Türk filosunu genel bir çarpışma için kaleleri koruması altına almak amacıyla yapıldı. Güçlerin müdahalesi anında geldi. İtalya'nın hazır olmadığı bir şeydi. Bu nedenle, filo boğazın girişinden önce kalmak yerine Ege'nin Türk Adalarına karşı operasyonlarına başladı. Neredeyse mükemmel bir iklimde ve denizlerin en mavisinde yer alan Yunanistan adaları gibi Türk adaları sadece ideal bir şekilde güzel değil aynı zamanda bitişik anakaradan daha müreffeh. Bu nedenle, toparlanmaya değer bir savaş ödülü oldular. Stampali 18 Nisanda ele geçirildi. Ve gelecekteki deniz operasyonları için bir üs haline getirildi. Ardından, Rodos'un önemli adalarının ve Karpathos, Kaxo, Piscopi ve Nisyro'nun bitişik küçük adalarının hızlı bir şekilde ele geçirilmesiyle takip etti. Pratik olarak Ege'nin Türk

kısmının güney adalarının tamamı ya şimdi İtalya'nın işgali içindedir ya da filosunun pozisyonunu kolaylık bekliyor. Kimse İtalya'nın bu adaları savaşın sonunda tutmasına izin verilmeyeceğini varsayıyordu, ancak stratejik olarak İtalya onlara el koymasıyla önemli bir noktaya geldi. Barış şartlarının çözümüne gelince ve her bir Gücün kendi isteğine göre veya Güçlerin isteği üzerine herhangi bir kazanım bekliyor. İtalya, Türkiye'nin bu adalarını Trablus'a verdikleri talepleri dikkate alarak geri vermesi için bir pozisyon alacaktır. İtalya'nın Ege'de tehlikeli bir oyun oynadığı doğrudur, ancak şu ana kadar başarılı bir şekilde oynadı ve haklı gösterdi. Ege adalarına el koyması, nihai barışı ölçülebilir şekilde yaklaştırıyor" (TNT, 1911, June 2). Çanakkale'nin bombardıman edilmesi ve Almanya, Fransa ve İngiltere'nin Ege Denizi'ndeki adaların işgalini desteklemeleri sonucu İtalya, Osmanlı Devleti'ni zor durumda bırakmış, Balkanlardaki hareketlilik nedeniyle barış görüşmeleri hız kazanmıştır (COA, HR. SYS. 2910-146; COA HR. SYS. 2909-124).

3. Barış Görüşmeleri ve Uşi Antlaşması

Trablusgarp Savaşı sürerken resmi olmayan barış müzakereleri haberleri de gazetede yer almıştır. The New York Times, Türkiye ile İtalya arasında barış müzakerelerinin sonlandığı, Türkiye'den barış masasına oturacak bir hükümetin olmadığı Büyük Britanya ve diğer güçlerin iki ülke arasındaki barış müzakerelerindeki çabalarının beyhude olduğu, İtalyanların savaş için artık "muzaffer" olduğu bilgisini paylaşmıştır. Haberin devamında "Araplar, vahşi, fanatik ve zalim oldukları gibi... kelimenin tam anlamıyla boyun eğdiremez olsalar da İtalyanları kovma girişiminin umutsuzluğunu gördüklerinde Cezayir ve Tunus'taki akrabalarının Fransızları kabullendikleri gibi onların da İtalyan egemenliğini kabullenmelerinin oldukça mümkün olduğu" bilgisine yer verilmiştir (TNT, 1912, January 10). Gazete, Türk-İtalyan Savaşı hakkında kamuoyunu bilgilendirirken Batı'nın bakış açısıyla haberleri ele almıştır.

İtalya'nın, Beyrut'u bombalaması sonrası İngiltere, Rusya ve Fransa Türk-İtalyan mücadelesinin sona ermesi için arabuluculuk yapmış ve Çanakkale Boğazı'na saldırması ve 12 Ada'yı işgali sonrası Temmuz 1912'de barış görüşmeleri Lozan'da başlamıştır (Tağmat, 2018:143). Adaların işgali sonrası 19 Temmuz 1912 tarihinde barış şartlarını kendi lehine düzenlemek ve nihai sonuç almak için son olarak İtalya, Çanakkale Boğazı'nı tekrar bombardıman etmiştir (COA, DH. SYS. 75-1). Osmanlı Devleti İtalya'nın son eylemi karşısında barış görüşmelerini hızlandırmıştır (Mercan, 2020:225).

The New York Times "İtalya ve Türkiye Savaşı Bitirmeye İstekli", adlı Roma kaynaklı haberinde, salgın bir hastalık olan koleranın barış görüşmelerine etkisi üzerine şöyle bir değerlendirme yapmıştır. "Geçen yıl İtalya'da kayda değer sayıda kolera vakası olduğu unutulmamalıdır. Bu yüzden felaketin Afrika ile temastan dolayı bu yıl daha büyük bir şiddetle tekrar ortaya çıkabileceği düşünülüyordu, ancak şimdiye kadar tıbbi yetkililer tarafından alınan sıhhi önlemler, korkunç hastalığın önemsiz bir şekilde ortaya çıkmasını bile önledi. Yine de bu İtalya'nın savaşa son vermekten memnun olmayacağı anlamına gelmez, bu da ona her gün devasa miktarda paraya mal oluyor" (TNT, 1912, August 18). The New York Times gazetesinde, 1912 yılından itibaren genel olarak İtalya'nın savaş şartlarını göğüsleyecek iktisadi yapısının savaşın uzaması nedeniyle bozulduğu ve bir an önce savaşın sonuçlanması için gayret sarf ettiği şeklinde haberler yoğunluk kazanmıştır.

İngiltere, Fransa ve Rusya'nın 12 Ada hakkındaki görüşleri doğrultusunda barış görüşmeleri Osmanlı Devleti ve İtalya arasında gerçekleşmiştir. Fransa Başbakanı Poincare ile Lord Grey'in görüşmesinde Fransa, 12 Ada'daki işgal durumunun bitirilmesi ve adalara Sisam'a ve Lübnan'a verilen eşdeğer imtiyazların verilmesini istemiştir. Rusya ise yapılan görüşmede, adaların güçlü bir donanmaya sahip bir ülke olan İtalya'da kalmasına razı olamayacağını adaların başına bir Hristiyan vali getirilmek suretiyle Osmanlı Devleti'ne iade edilmesini istemiştir (Turan, 1965: 94). Gazetenin 2 Eylül tarihli "Güçlerin Müdahalesi Barışı Kuvvettendiriyor" adlı Chiasso kaynaklı haberinde; Avusturya Dışişleri Bakanı Kont Leopold Von Berchthold'un Türkiye'nin tüm Avrupa eyaletlerine özerkliğin kademeli olarak verilmesi önerisinin İsviçre'de Türkiye ile İtalya arasında devam etmekte olan ve resmi olmayan barış müzakerelerini hızlandırdığı bilgisine yer verilmiştir. Haberin devamında, barış görüşmelerinde Türk delegeleri ile eski Bayındırlık Bakanı Pietro Bertolini ve Lahey'deki son barış konferansının İtalyan delegesi olan Guido Fuinato arasında gerçekleştiği ve barış görüşmelerinde Trablus'un İtalya tarafından seçilen bir prence emanet edilmesi önerisinin ön planda olduğu bilgisini aktarmıştır. Ayrıca iki ülkenin barışa

müdahale edilmemesi konusunda hemfikir olduğu müdahalenin Bismarck'ın "*tarafsız arabuluculuk*" ilkesiyle gerçekleşebileceğini aktarmıştır (TNT, 1912, September 2).

The New York Times Chiasso (İsviçre) kaynaklı haberinde; İsviçre'de İtalyan delegeler ile Türk Hükümeti'nin temsilcileri arasında gayri resmi görüşmelerde ilerleme kaydedilemediği bilgisini paylaşmıştır. Ayrıca gazete; İtalya'nın, Trablus ve Sireneyka'dan Türk birliklerinin tahliye edilmesini talep ettiğini ve İstanbul'daki idarenin bu bölgelerin bağımsızlığını ilan ederek, Arapların kendilerini yönetmelerine izin vermelerini, İtalyan Hükümeti'ne misilleme yapmayan Araplara genel af vermeyi taahhüt ettiğini ve Halife'nin dini meselelerde egemenliğine saygı gösterileceğini vaat ettiğini bildirmiştir. Haberin devamında Bab-ı Ali'ye; bütün hükümet mülklerinin değerine karşılık gelen bir miktarda ve Trablus'un gelirleri ile belirlenen Osmanlı borcundan Türk mahkûmlarının bakım masrafı düşecek şekilde geri ödeneceği bilgisi verilmiştir. İtalya'nın Stampalia'yı bir deniz istasyonu olarak tutacağı, ancak milliyetlerine saygı gösterilmesi ve Avusturya-Macaristan Dışişleri Bakanı Kont Leopold Von Berchtold'un teklifinde belirtilen hatlarda siyasi ve idari organizasyonlarının gerçekleştirilmesi şartıyla Türkiye'ye, Ege'deki diğer adaların iade edilmesi şeklinde bir antlaşma metni hazırlandığı belirtilmiştir. Haberin devamında, Rodos da dahil olmak üzere bazı ada temsilcilerinin İtalyan Dışişleri Bakanı Marquis de San Giuliano'ya bir mutabakat metni sunduğu ve bu metinde İtalyan egemenliği altında kalmanın veya Yunanistan'a ilhak edilmenin imkansız olduğu durumlarda Girit'e verilen özerkliğe benzer bir yönetimin verilmesi gerektiği aksi takdirde eski düzene karşı mücadele edecekleri bilgisi yer almıştır (TNT, 1912, September 5).

The New York Times Roma kaynaklı haberinde; Türkiye ile İtalya arasında süren barış müzakerelerinin çok gizli bir şekilde ilerlediği, Türkiye'nin en büyük arzusunun yenilginin ve son Afrika mülkünün kaybının anlaşma gibi resmi ve ciddi belgelerde yer almaması olduğunu belirtmiştir. Haberde ayrıca İtalya'nın, Halife'nin Trablus ve Sireneyka Müslümanları üzerinde dini lider olarak şeklen hüküm sürmeye devam etmesi gerektiğini kabullendiğini ifade etmiştir (TNT, 1912, September 15). The New York Times Londra kaynaklı "*Barış Görüşmeleri Kesildi*" haberinde; İtalya'nın, Türkiye'nin Trablus ve Sireneyka'nın bağımsızlığını ilan etmesi için ısrarlı tavrının Türk delegelerinin İstanbul'a dönmesiyle sonuçlandığı Türkiye'nin Trablusgarp'a vereceği bağımsızlık sonrası "*bu bağımsız*" ülkeyi kendi başına ilhak edeceği düşüncesinin hâkim olduğunu ifade etmiştir (TNT, 1912, September 16). Gazete Paris kaynaklı haberinde; Türk-İtalyan barış şartlarının düzenlendiği ve İtalya'nın, Türkiye ile yapacağı antlaşmada yer alması muhtemel tazminat maddesi için Fransız, İngiliz ve Belçikalı bankacılarla iletişim kurduğu bilgisini paylaşmıştır. Ayrıca 500 ile 600 milyon frank arasında (100-120 milyon dolar) kredi teklifinin finansörler tarafından değerlendirildiği ifade edilmiştir (TNT, 1912, September 17). Gazetenin 20 Eylül 1912 tarihli Chiasso kaynaklı haberinde, barış görüşmelerinde iyimser bir tablo çizen İtalya'nın, Sireneyka'dan ya da bu ülkenin bir kısmından veya iç bölgesinden vazgeçmesinin hayal ürünü olduğu belirtilmiştir. Ayrıca haberde tartışılan en önemli finansal noktanın İtalya'nın, yıllık bir milyon frank (200.000\$) tutarındaki Libya'nın gelirlerini temsil eden Türk borcunun bir kısmının devralınması konusu olduğu bilgisi verilmiştir (TNT, 1912 September 20). The New York Times 26 Eylül 1912 tarihli sayısında 12 Temmuz'dan bu yana barış görüşmelerinin devam ettiği Beurivage Otelinden The Times'ın muhabirinin edindiği bilgiyi; Paris, Temps ve diğer gazetelerde anlaşmaya varıldığı söylenen raporların yalandan ibaret olduğunu bildirmiştir. Ayrıca gazete Trablus'un, İtalya'ya ilhak sorunun çözülemediği ve Türk delegelerinden Cettinje ve Türk Bakanı Fahreddin Bey'in iyimser olduğu bilgisini paylaşmıştır (TNT, 1912, September 26).

The New York Times gazetesi, barış müzakereleri devam ederken Ege Adaları'nın İtalya'nın Trablusgarp Savaşı sırasında el konulmasının Balkan Savaşlarına önemli ölçüde yardımcı olduğu bilgisine yer vermiştir (TNT, 1912, October 3). The New York Times "*Berlin Savaş Şansını Tartışıyor*" adlı haberinde, müzakerelerin olumlu havada geçmesinin Bulgaristan, Sırbistan, Karadağ ve Yunanistan için ne anlama geldiği sorusuna Berlin'in cevap aradığı ve Trablus ilhakını kabullenen Osmanlı Devleti'nin prestij kazanmak adına Balkan Savaşı'na verdiği önem üzerinde durulmuştur (TNT 1912, October 5). Gazetenin Cenova kaynaklı haberinde, "*İtalyan Barış Elçisi Bertolini, bu sabah beklenmedik bir şekilde tam yetkilerle donatılmış olarak Uşi'ye geri döndü. Onu öğle saatlerinde Seyfeddin Bey izledi. Bunu üç saatlik bir resmi görüşme takip etti. Barışın önümüzdeki 48 saat içinde imzalanacağına inanılıyor*" bilgisi paylaşılmıştır (TNT, 1912, October 7).

Balkan Savaşı'nın patlak vermesiyle hız kazanan barış görüşmeleri, İtalya'nın uzlaşmaz tavrı nedeniyle kesintiye uğramıştır. Bu durum Londra kaynaklı "Barış Görüşmeleri Kesildi" başlıklı haberinde İtalya'nın, Türkiye'nin Trablus ve Sireneyka'nın bağımsızlığını ilan etmesi için ısrarlı tavrının Türk delegelerinin İstanbul'a dönmesiyle sonuçlandığı, Türkiye'nin ilan etmesi durumunda bu bağımsız ülkeyi kendi başına ilhak edeceği niyetinde olduğunu ifade etmiştir (TNT, 1912, October 12). 12 Ekim tarihli Cenova kaynaklı haberinde, İtalya'nın yarın ya da 48 saat içinde Türkiye ile antlaşma yapacağı aksi takdirde ipleri kopartacağı, Lozan'a barış için Reşid Bey'in bu gece İstanbul'dan Uşi'ye geldiği bilgisi verilmiştir (TNT, 1912, October 12). Antlaşma imzalanmamışken İtalya ile akrabalık bağlarını kullanan Karadağ, İtalya'ya tam desteğini çekinmeden vereceğini belirtmiştir. Gazete 13 Ekim tarihli haberinde, Kral Nicholas'ın kızı olan İtalyan Kraliçesi Helena'nın ana vatanındaki olayları endişeyle takip ettiği ve pozisyonu nedeniyle savaşa katılmadığı için üzgün olduğu, Karadağ'dan gönüllülerin Türklere karşı mücadeleye katılmak için Adriyatik Denizi'ne geçtiği bilgisini paylaşmıştır (TNT, 1912, October 13). Karadağ'ın 8 Ekim'de seferberlik ilanıyla Osmanlı Devleti Uşi ya da Lozan olarak bilinen antlaşmayı 15-18 Ekim 1912 tarihinde gerçekleştirmiştir. Antlaşma ile sembolik olarak hilafet statüsünü kullanan Osmanlı Devleti Trablusgarp'taki tüm haklarından feragat etmiş ve 12 Ada beliren Balkan Savaşı nedeniyle İtalya'nın garantörlüğüne verilmiştir (COA, HR. SYS. 1577-1; Mete, 1998: 284-286; Childs, 2008: 174-180). Bu gelişmeler gazetede yer almıştır.

The New York Times "Türk-İtalyan Barışı Düzenlendi" adlı haberinde Uşi protokolünün imzalandığı İtalya'nın Trablusgarp'ı aldığı ve Ege Adalarını iade edeceği bilgisini vermiştir. Ayrıca haberin devamında Balkanlar'da savaşın yerleştirilme beklentisinin güçler için arttığı, Bab-ı Ali'nin Atina, Belgrad ve Sofya'dan elçilerini geri çağırıldığını yapılan antlaşma ile Türkiye'nin Balkanlar'da sınırsız hareket özgürlüğü kazandığı bilgisini paylaşmıştır (TNT, 1912, October 16).

The New York Times Uşi kaynaklı haberinde, İtalya ile Osmanlı Devleti arasında anlaşmanın imzalandığı bilgisine yer vermiştir. Haberde, "Türkiye ile İtalya arasında barış antlaşmasının sonucu 3:30'da öğleden sonra Lausanne antlaşması olarak bilinecek....Sadece Türkların duyarlılıkları antlaşma metninde korunmakla kalmadı aynı zamanda Osmanlı genel müdürlükleri, kapitülasyonlar, Müslümanlara ilişkin yargı yetkisi ve gümrük vergilerinin yanı sıra gizli bir tazminat konusunda İtalya'dan tavizler almayı başardı" şeklinde bilgilere yer verilmiştir (TNT, 1912, October 19). Gazete Roma kaynaklı haberinde, İtalyan anayasasına göre imzalanan anlaşmanın parlamento onayından geçmesi gerektiği ve Başbakan Giolitti'nin konuşmasında zafere giden yolda gösterdikleri sabır ve fedakârlıktan dolayı halkına, orduya ve donanmaya, diplomatlara teşekkür ettiği bilgisini iletmiştir (TNT, 1912, November 27).

4. Sonuç

23 Eylül 1911 tarihinde İtalya'nın, Osmanlı Devleti'ne verdiği bir nota ile başlayan Trablusgarp Savaşı 13 ay sürmüştür. Bu mücadelede İtalya; Almanya, Fransa, İngiltere ve Rusya'nın desteğini almıştır. Bugünkü Libya topraklarını belirten Trablusgarp'ın işgali, İtalya nezdinde sömürgeleşen dünyada sömürge alanı olarak belirlediği ilk alan olan ve başarısızlıkla sonuçlanan Habeşistan'ın yenilgisini halkına unutturacak ve dünya siyaset arenasında saygınlığını yeniden kazandıracaktı. Coğrafi yakınlığı, Osmanlı Devleti'nin mevcut durumu ile büyük güçlerin desteğini alan İtalya, yeni sömürge alanı olarak seçtiği Trablusgarp'ı kolay bir şekilde ve kısa bir sürede işgal edeceğini düşünmüştür. Ancak gönüllü subayların yerli halkı örgütlemesiyle İtalya karşısında verilen güçlü direniş, İtalyan halkında paniğe ve savaşın uzamasıyla ülke ekonomisinin bozulmasına sebep olmuştur. Bu durumu düzeltmek ve savaşı en kısa sürede bitirmek için İtalya, İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya'ya verdiği savaşın yerel kalacağı taahhüdünü çiğneyerek savaş alanını Kızıldeniz'e, Ege Denizi'ne ve Doğu Akdeniz'e yayarak Osmanlı Devleti'ni güç durumda bırakmaya çalışmıştır. Bunun için Farsan Adalarını ve 12 Ada'yı işgal etmiş ayrıca Çanakkale Boğazı'na saldırmıştır. Bu gelişmeler karşısında büyük güçler harekete geçmiş ve savaşı sonlandırmak için müdahalede bulunmuştur. İtalya'nın çıkarları doğrultusunda gerçekleşen bu müdahaleler karşısında Osmanlı Devleti, Balkan Savaşı'nın patlak vermesiyle Uşi Antlaşmasını kabul etmek zorunda kalmıştır. Balkan Savaşı ile 12 Ada İtalya'ya geçici olarak verilmiş ve namı diğer Menteşe Adaları'nın elden çıkma süreci başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'in güvenliği için Kuzey Afrika'daki son toprak parçasının

elden çıkmaması amacıyla verdiği mücadele beklenen Balkan Savaşı öncesinde Osmanlı Devleti'ni yıpratmış bu durum devletin Birinci Dünya Savaşı öncesi daha ağır kayıplar vermesine sebep olmuştur. Osmanlı Devleti'nin siyasi, iktisadi ve askeri durumunu gözler önüne seren savaşta, Balkanlardaki hareketlilik, Beyrut'un bombalanması, Çanakkale Boğazı'na yapılan saldırılar ve 12 Ada'nın işgali dünya gündemine oturmuş ve The New York Times Gazetesi de bu gelişmeleri büyük güçlerin bakış açısına göre haber yaparak kamuoyunu bilgilendirmiştir. Tarafsızlık ilkesini gözardı eden The New York Times genel olarak Trablusgarp Savaşı'nda İtalya'nın haklılığını meşrulaştırmaya çalışmış ve kamuoyunu bu yönde etkilemeyi başarmıştır. Gazete de Osmanlı Devleti'nin mevcut siyasi, iktisadi ve askeri durumunu konu alan haberler Balkanlardaki hareketliliği hızlandıran önemli bir faktör olmuştur.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

Kaynaklar**Arşivler**

ATASE Arşivi

ATASE, 3-14-59.

ATASE, 3-14-60.

ATASE, 6-27-3.

ATASE, 13-56-37.

ATASE, 20-85-24.

ATASE, 20-85-32.

ATASE, 23-97-2.

ATASE, 65-312-39.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi

COA, DH. SYS. 75-1.

COA, HR. SYS. 2908-114.

COA, HR. SYS. 2908-121.

COA, HR. SYS. 2908-152.

COA, HR. SYS. 2909-1.

COA, HR. SYS. 2909-15.

COA, HR. SYS. 2909-82.

COA, HR. SYS. 2909-114.

COA, HR. SYS. 2909-124.

COA, HR. SYS. 2909-133.

COA, HR. SYS. 2909-132.

COA, HR. SYS. 2909-146.

COA, HR. SFR. 04.. 378-4.

Beehler, W. H. Commodore. (2014), *1911-1912 Türk-İtalyan Savaşı*, Çev: Leyla Yıldırım, İstanbul: İlgı Kültür Sanat Yy.

Childs Timothy W. (2008), *Trablusgarp Savaşı Türk-İtalyan Diplomatik İlişkileri (1911-1912)*, Çev: Deniz Berktaş, TİB.

Eker, K. (2020), Osmanlı Donanma Penceresinden Türk-İtalyan Harbi ve Çanakkale Boğazı'ndaki Müşterek Savunma Konsepti , *Türk-İtalyan Müşterek Harp Tarihi Sempozyumu Bildirileri*, Hız: Gültekin Yıldız-Serkan Osmanlıoğlu, MSÜ Yayınları, Aralık, s. 173-220.

Genelkurmay. (1981), *Türk Silahlı Kuvvetler Tarihi: Osmanlı Devri Osmanlı-İtalyan Harbi (1911-1912)*, Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Giolitti, Giovanni. (2012), *Dönemin İtalyan Başbakanının Türk-İtalyan Savaşı'na Dair Hatıraları: Trablusgarp'ı Nasıl Aldık?* Hzrl: Tahsin Yıldırım, Dün Bugün Yarın Yayınları.

Güzel, T. Hasan. (2017), Hasta Adam Osmanlı Devleti Karşısında Başarılı Bir İtalyan Diplomasi Örneği: Trablusgarp Savaşı, *Vaknüvis*, Mart, 2(1): 79-118.

Hayta, Necdet. (1994), Rodos ile 12 Ada'nın İtalyanlar Tarafından İşgali ve İşgalden Sonra Adaların Durumu, *OTAM Dergisi*, 5, s. 133-137.

İrtem, S. (2004), *Meşrutiyetten Mütarekeye Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküş Yılları 1908-1918*, İstanbul: Temel Yayınevi.

Mercan, Evren. (2020), Osmanlı Donanma Penceresinden Türk-İtalyan Harbi ve Çanakkale Boğazı'ndaki Müşterek Savunma Konsepti , *Türk-İtalyan Müşterek Harp Tarihi Sempozyumu Bildirileri*, Hız: Gültekin Yıldız-Serkan Osmanlıoğlu, MSÜ Yayınları, Aralık, s. 221-241.

Mengeş, Yeter. (2017), II. Dünya Savaşı'nda Menteşe (Rodos, 12 Ada ve Meis Adaları), *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XVII (34), s. 279-318.

Mete, Şengül. (1998), Trablusgarp Savaşı ve İtalya'nın Akdeniz' deki Faaliyetleri, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 3 (8) s. 261-298.

Şeber, İpek. (2011), Arşiv Belgelerine Göre Trablusgarp Savaşı'nın Osmanlı Topraklarındaki İtalyan Tebaaya Yansımaları, *Osmanlı Araştırmaları*, 38, s. 237-262.

Tağmat, Ç. (2018), Trablusgarp Savaşı'ndan Lozan Antlaşması'na 12 Ada Konusunda (Gizli) Görüşmeler, *Türkiyat Mecmuası*, 28/1, s. 139-161.

Temel, Mehmet. (2005), Trablusgarp Savaşı'nda Osmanlı Devleti ve İtalya Tarafından Savaş Kaçağı İlan Edilen Maddeler ve Denizlerde Karşılıklı El Koymalar, *HÜ Ed. Fak. Dergisi*, 22, s. 203-214.

Turan, Ş. (1965), Rodos ve 12 Ada'nın Türk Hâkimiyetinden Çıkışı, *Bellekten*, 29/113, s. 77-120.

Zeyrek, İlhan ve İlhan, Metin. (2016), İtalya'nın Milli Birlik Sonrasında Osmanlı Devleti ve Balkan Siyaseti, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 5(2), s. 83-115.

Yeni İkdam. İlan-ı Harb, Eylül 30, 1911.

Yeni İkdam. Sulh Şaiyaları, Şubat 2, 1912

Tanin. İtalyanlara Boykotaj, Şubat 8, 1912.

Tanin. İtalyanların Tardı, Şubat 28 1912.

- Tanin*. İtalyanlar Aleyhine Nümayiş-i Hasmane, Nisan 7, 1912.
- Tanin*. İtalyanlar Kovulacak Mı?, Nisan 19, 1912.
- Tanin*. İtalya'nın Vaziyet-i Maliyesi, Nisan 9, 1912.
- Tanin*. İtalya'da Hükümet ve Ahalisi, Mayıs 14, 1912.
- Tanin*. İtalya'da Açlık Belası, Mayıs 16, 1912.
- The Ne York Times*. Says Tripoli Isnt Worth It, January 15, 1912.
- The New York Times*. Italy İn Tripoli, January 10, 1912.
- The New York Times*. French Demand On Italy, January 23, 1912.
- The New York Times*. Italian Aviator İs Shot By Arabs, February 2, 1912.
- The New York Times*. Gold Shipments Made For Italy, February 7, 1912.
- The New York Times*. Seize Red Sea Islands, February 20, 1912.
- The New York Times*. War Enthusizim İn İtaly Continue, February 23 1912.
- The New York Times*. The Italian War Spirit, February 24, 1912.
- The New York Times*. Italian Warships Bombard Beirut, February 25, 1912.
- The New York Times*. Italy and Peace, February 29, 1912.
- The New York Times*. Turks Being Reinforced, April 5, 1912.
- The New York Times*. Turkish-Italian Peace, April 18, 1912.
- The New York Times*. Italy and The Dardanelles, April 21, 1912.
- The New York Times*. Turkey Polite But Firm, April 24, 1912.
- The New York Times*. Turkish And Arabic Rally, April 29, 1912.
- The New York Times*. Italy May Extend War, March 12, 1912.
- The New York Times*. Believe Italy Will Shell Dardanelles, March 13, 1912.
- The New York Times*. Fear Russia Will Join Italy, March 24, 1912.
- The New York Times*. Italian Fleet Seizes Rhodes, May 5, 1912.
- The New York Times*. Italy Denies Defeat Story, MAY 10, 1912.
- The New York Times*. Take Another Turkish Isle, MAY 21, 1912.
- The New York Times*. Forced Ended The War, May 25, 1912.
- The New York Times*. Italy For Ending War Says Giolitti, June1, 1912.
- The New York Times*. Aegean Expedition Of Italy, June 2, 1912.
- The New York Times*. Italy and Turkey Eager To End War, August 18, 1912.
- The New York Times*. Powers' Meddling İs Hastening Peace, September 2, 1912.
- The New York Times*. Italy Says She Must Have Tripoli, September 5, 1912.
- The New York Times*. Peace Talks Broken Off, September 16, 1912.
- The New York Times*. Moves For Peace Are Kept Secret, September 15,1912.
- The New York Times*. Italian-Turkish Peace Terms Fixed, September 17, 1912.
- The New York Times*. Italy Insist in Libya, September 20, 1912.

The New York Times. No Tripoli Agreement Yet, September 26, 1912.

The New York Times. How To Leads The Crisis, October 3, 1912.

The New York Times. Berlin Weighs War Chances, October 5, 1912.

The New York Times. Peace With Italy Soon, October 7, 1912.

The New York Times. Italy Wants Immediate, October 12, 1912.

The New York Times. Peace Talks Broken Off, October 12, 1912.

The New York Times. Queen Wants To Go To War, October 13, 1912.

The New York Times. Turkish-Italian Peace Arranged, October 16, 1912.

The New York Times. Agreement With Italy Was Signed, October 19, 1912.

The New York Times. Deputies Cheer Giolitti, November 27, 1912.